

PKK ve Zorlama Bir Talep: “Demokratik Özerklik”

Doç. Dr. Mahmut BOZAN

Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
mbozan@bartin.edu.tr

Özet: Soğuk savaş sonrası dönemde adeta rakipsiz kalan Atlantik İttifakı hâkimiyet süresini uzatmak için ortaya çıkabilecek muhtemel yeni rakipleri engellemeyi bir strateji olarak kabul etmiştir. Atlantik İttifakının bir üyesi olmasına rağmen Türkiye için bu stratejide bir ayrıcalık öngörülmemektedir.

Belirlenen stratejide “siyasi istikrarsızlık çıkarma” önemli bir unsur olarak kullanılmakta ve PKK terör örgütüne bu açıdan ihtimam gösterilmektedir. Onu kullanan güçler tarafından PKK, İslam coğrafyasında veya “Genişletilmiş Büyük Ortadoğu Projesi”nin merkezinde, dört devlete birden kullanılabilen taşeron bir terör aracı olarak görülmektedir. PKK ise operasyon alanı olarak ona tahsis edilen Türkiye üzerinden çevre ülkelere model üretme, başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere, her türlü illegal işlerde uluslararası suç şebekeleriyle işbirliği yapma ve Kürtleri vesayet altında tutma ayrıcalığını elinde bulundurmaya amaçlamakta ve Türkiye'nin demokratikleşme çabalarını elverişli bir ortam olarak kullanmaya çalışmaktadır.

Son günlerde PKK'nın kulağına fısıldanan demokratik özerklik kavramı “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” üzerinden meseleyi uluslararası alana çekmeye yönelik zorlama bir talep olarak durmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslar Arası Terör ve PKK, Demokratik Özerklik, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Genişletilmiş BOP ve PKK.

The PKK and an Enforced Demand: “The Democratic Autonomy”

Abstract: *The Atlantic Alliance (The North Atlantic Treaty Organization), which has been almost unbeatable in the Post-cold War Era, has pursued the prevention of the emergence of any potential new rivals as a strategy to extend the period of domination. Although Turkey is a member of the Atlantic Alliance, it is not provided with any privileges by this strategy.*

Within the logic of this strategy, "creating political instability" has been used as an important element and the terrorist organization, the PKK has been viewed by the alliance in this way. The PKK is considered to be a subcontractor for terrorist activities that can be directed within the Islamic world or all of the four states that are at the center of "Extended Greater Middle East Project".

The PKK itself aims to maintain the privilege of generating models for the peripheral countries in Turkey which, is designated as the theatre of operations, collaborating with international gangs of criminals for any illegal business, especially drug smuggling and the privilege of keeping the Kurds in ward. In addition, it tries to employ Turkey's democratization efforts to create convenient conditions for its aims.

Whispered into the ears of the PKK in recent days, the concept of democratic autonomy seems to be an enforced demand that aims to put the issue on the international agenda via "the European Charter of Local Self-Government".

Key Words: *International Terrorism and the PKK, Democratic Autonomy, the European Charter of Local Self-Government, The Extended Great Middle East Project and the PKK.*

Giriş

İkinci Dünya Harbinden sonra ortaya çıkan ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) tarafından temsil edilen iki kutuplu yapı ve bu iki kutup arasındaki “soğuk savaş” dünyada ülkelerin bir tarafa yaslanarak statik bir konum elde etmelerini sağlıyordu. Ancak bu “Dehşet Dengesi” SSCB'nin dağılmasıyla tek kutuplu ve belirsizliklerle dolu yeni bir

durum ortaya çıkardı. Komünizmin bir tehdit unsuru olmaktan çıkmasıyla, bu tehlide karşı kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'nın (NATO) varlığı tartışma konusu olmaya ve hatta kaldırılmasına ilişkin Batı Avrupa kaynaklı yorumlar çıkmaya başladı.

Soğuk savaş sonrası dönemde üstünlüğü ele geçiren ve rakipsiz kalan ABD ise aynı görüşte değildi. Nitekim Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Avrupa Birliği'nin (AB) tutumu ve yetersizliği ABD'yi küresel ölçekte öne çıkardı. Yeni Dünya düzeninin nasıl şekilleneceği, ABD'nin bu yeni düzende kendisine nasıl bir rol biçeceği, diğer ülkelerin bundan nasıl etkileneceği ve en önemlisi NATO üyesi ve AB ile üyelik müzakeresi yapan Türkiye'ye Batı'nın nasıl baktığı tartışılan gündem maddeleri oldu.

Bu makalede yeni Dünya düzeninde İslam Dünyası ve Türkiye'ye yönelik algıların güvenlik, enerji kaynakları ve demokrasi boyutları ele alınacak, özellikle etnik ayrıştırma aracı olarak kullanılan PKK¹ ve onun siyasi temsilcileri tarafından gündeme getirilen demokratik özerklik kavramı incelenecektir.

1. Yeni Güvenlik Konsepti

20. Yüzyılın en büyük askeri ittifak anlaşması olarak kabul edilen NATO, 9 Nisan 1949'da Washington Antlaşması ile kurulmuş kolektif bir savunma gücüdür. Üye ülkeler, ortak savunma için yeteneklerini geliştirmeye, herhangi bir üyenin toprak bütünlüğü, siyasî bağımsızlık ve güvenliği tehlikede olduğunda bir araya gelmeyi ve herhangi birine saldırıldığında bu saldırıyı hepsine karşı yapılmış bir saldırı olarak kabul etmeyi taahhüt etmişlerdir.

SSCB ve Doğu Bloğuna karşı kurulan NATO, SSCB'nin 1991'de dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle varlık sebebinin ortadan kalktığı

¹ PKK: Kürdistan İşçi Partisi. Türkiye'nin Güneydoğusu, Irak'ın Kuzeyi, Suriye'nin Kuzeydoğusu ve İran'ın Kuzeybatısını kapsayan bölgede bir devlet kurmak amacıyla, söz konusu toprakların Türkiye Cumhuriyeti sınırları dâhilinde kalan kısmına sahip olabilmek için güvenlik kuvvetleri, geçici köy korucuları ve sivillere karşı silahlı eylem yapan Marksist-Leninist ideolojiye sahip yasadışı silahlı bir örgüt olup 1974 yılında kurulmuştur. PKK'nın sadece 1984-2009 yılları arasında sebep olduğu can kaybı 4.828 sivil, 7.946 güvenlik görevlisi ve 28.000'i terörist olmak üzere yaklaşık 40.000 civarındadır (tr.wikipedia.org).

gerekçesi ile tartışma konusu olmuş, 11 Eylül 2001'de New York'taki *İkiz Kuleler'e* yapılan saldırıları müteakip, uluslararası terörle mücadeleyi kendisine ana hedef olarak belirlemiştir.

NATO'nun yeni stratejisi üzerinde yapılan tartışmalar yeni tehdit algılamaları ile başka bir mecraya taşınmıştır. NATO'nun devamına ve genişlemesine ihtiyaç olduğu konusunda ileri sürülen en önemli görüş, "tehdidin ortadan kalkmadığı, fakat yer değiştirdiği" iddiasıdır.

NATO'ya biçilen yeni görevlerin resmen ifade edilmemekle birlikte tartışmalı yanları bulunmaktadır. R. Asmus, F. Larrabee, I. Lesser isimli uzmanların NATO Dergisi'ndeki iddialarına göre (1996: 25-27); *kriz yayı* yer değiştirmiştir. "Soğuk savaş sırasında çatışmalar iki Almanya arasındaki hudutlar etrafında odaklanırken, yeni stratejik sorunlar, iki kriz yayı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu yayların ilki Kuzey Avrupa, Almanya-Rusya arasından Balkanlar'a inmekte ve oradan da Akdeniz'e uzanmaktadır. Bu yayın ikinci ucu ise, Kuzey Afrika'dan başlayıp Mısır üzerinden Ortadoğu'ya, Akdeniz üzerinden Güneybatı Asya'ya uzanmaktadır."

Batıda kendine ciddi taraftar bulan ve akademik çevrelerce de sürekli işlenen bu iddiadaki her iki yay da İslam dünyasının sınırları ile batıyı ayırmaktadır. Bu analizcilere göre; "Güney bölgesi, uzun vadeli stratejik sorunların henüz yeni başladığı yerlerdir. Akdeniz, Cebelitarık'tan Karadeniz'e kadar uzanan bir bölge olarak tanımlanırsa; bu bölge potansiyel ve gerçek krizlerin olduğu bölgedir. ABD ve Avrupalı müttefikler eski Yugoslavya'daki çatışma ve Balkanlardaki gerginliklere ilave olarak, Kuzey Afrika'da artan istikrarsızlık ihtimali ile karşı karşıya bulunmaktadırlar. Eşgüdümlü bir Batı tepkisi gerektirebilecek bundan sonraki ilk kriz, Cezayir veya Mısır'da çıkacaktır." Yorumda şu görüşlere de yer verilmektedir: "Ekonomik ve demografik baskılar Akdeniz'de istikrar ihtimalini azaltmaktadır. 2025 yılına kadar, Mısır hariç Kuzey Afrika nüfusu iki katına çıkarak 140 milyon olacaktır. Mısır'la birlikte bu rakam 260 milyon, Türkiye ile birlikte 21. yüzyılın başında 350 milyona ulaşacaktır. Buna karşılık Avrupa'nın toplam nüfusu aynı dönemde 350 milyonu geçmeyecektir." Bu hesaplamaların anlamı; *Müslüman nüfusun göç yolu ile Avrupa'ya kayması bir tehdit unsuru olarak algılanmaktadır.*

Avrupa'nın enerji bağımlılığının boyutları hesaplanarak; *Kuzey Afrika petrol ve doğalgazı ile Ortadoğu, Kafkas ve Orta Asya doğalgaz ve petrollerinin Batıyı bağımlı hale getireceği, hatta büyük ölçüde getirdiği, özellikle Asya petrollerinin geçiş güzergâhının Anadolu olduğu, nükleer güce ulaşan*

Müslümanların, Kuzey Afrika veya Ortadoğu'nun bir yerinden Avrupa'yı rahatlıkla vurabileceği ifade edilerek, ittifakın baş edeceği en büyük güçlüğü İslam ve milliyetçilik olacağı belirtilmektedir. Yorumcular Cezayir, Mısır ve Türkiye'nin bu açıdan potansiyel tehlikeler olduğu ve Batı savunmasında mutlaka dikkate alınması gereği üzerinde durmaktadırlar (Asmus, Larrabee ve Lesser, 1996: 25-27).

Görüldüğü üzere, NATO'nun soğuk savaş yıllarında en zor ve kritik noktasında ileri bir karakol olarak görev yapan üyesi Türkiye, Rus tehdidinin kalması ile birlikte, bir kalemde çizilivermekte ve hatta yeni güvenlik konseptinin şüpheli düşmanlarından birisi olarak ilan edilmektedir.

Dünyayı "Ya bizimlesiniz veya bize karşısınız!" sloganıyla tehdit eden ABD Başkanı G.W. Bush tarafından ortaya atılan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) veya Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi ile Müşterek bir Gelecek ve İlerleme için Ortaklık İnisiyatifi (*Greater Middle East Initiative* veya *Partnership for Progress and a Common Future with the Region of the Broader Middle East and North Africa*) ile çizilen coğrafi sınırların NATO için düşünülen yeni güvenlik kavramı ile çakışıyor olması şüpheleri iyice arttırmıştır.

Burada alenen telaffuz edilmese de tarif edilen coğrafyanın tam da İslam coğrafyası olduğu herkes tarafından anlaşılmaktadır. Çünkü coğrafi olarak Fas'tan Pakistan'a, Türkiye'den Yemen'e kadar bir alana tepki çekmemek için "İslam" yerine "Ortadoğu" veya "Genişletilmiş Ortadoğu" demek, başka sıfatlar takmak hiç de inandırıcı olmamaktadır.

Müslüman ülkelere demokrasi ihracı adı altında şekillendirilen, gerçekte bu ülkelerin enerji kaynaklarını kontrol altına almak ve pazarlarını kendi şirketlerine açmayı amaçlayan bu politika, ilk olarak 2004 yılındaki G-8 zirvesinde seslendirilmiş, yoğun tepkiler üzerine de aleniyetten perdeli pozisyona kaydırılmıştır. Zira ABD'nin "demokrasi ihracı" nın ne anlama geldiği Irak'ın işgali ile ortaya çıkmış bulunmaktadır.

ABD'de 11 Eylül 2001 tarihinde New York'taki İkiz Kulelere yapılan ve bu güne kadar mahiyeti tam olarak aydınlatılmayan saldırılardan sonra tedavüle sokulan İslam korkusu veya *İslamofobi*, şuurlu bir projenin parçaları gibi durmaktadır. Batı dünyası için kitleleri yönlendirecek yeni "düşman" bulunmuştur. İslam'ı Batı için potansiyel bir düşman olarak tanımlamak, İslamofobi üzerinden Müslümanlara karşı yapılacak her türlü ayrımcılığı meşru hale getirmek mümkün olabilecektir. Huntington'un Bernard Lewis'ten mülhem

meşhur "Medeniyetler Çatışması" makalesi ile bu tez akademik camiada da kendisine bir yer bulmuş olmaktadır.

Tüm bunlar yapılırken, kurnaz bir iliştiirmeyle terör kavramı İslam'a bulaştırılmakta ve yoğun bir uluslararası propaganda ile bu kavram işlenerek genel kabul görmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Böylece içinde Müslüman bir ülkenin de bulunduğu NATO'da Genel Sekreter Willy Claes fütursuzca "Batı için dün komünizm neyse, bugün de İslami terör odur" diyebilmektedir (Öke, 2001; 85). Dünyanın birçok ülkesinde terör eylemleri yapılmakta, fakat İslami kimliği olanlar hariç, teröristlerin hiç birisi dini kimlikleri ile anılmamaktadır. Mesela, ASALA için bu çevreler "Ermeni veya Hristiyan terör örgütü" demedikleri gibi, IRA için de "İrlanda veya Hristiyan terör örgütü" gibi ifadeler kullanmadı. Fakat iş İslam ülkelerine gelince, mahut fobi oluşturma politikası gereği terörle İslam aynileştirilmek, İslam'ı bir nefret objesi haline getirmek için özel bir çaba göze çarpmaktadır. Özellikle Batı kaynaklı kitle iletişim araçları ister günlük medya dilinde, ister akademik yayınlarda olsun, terörle İslam'ı birlikte kullanmakta bir beis görmemektedir.

NATO'nun 20 Kasım 2010 tarihli Lizbon Zirve Bildirisi incelendiğinde, gelecek on yıl için belirlenen stratejik konseptin "Uluslararası istikrar, tehditlere karşı koyma ve kriz yönetme yeteneğini geliştirme" olduğu, belirlenen temel görevlerin "Toplu savunma, kriz yönetimi ve kooperatif güvenlik" şeklinde tanımlandığı, bu rol tanıımıyla NATO'nun savunma örgütü çerçevesinin dışına çıkarak küresel düzeyde operasyonel bir nitelik kazandığı ve kuruluş sebebi olan Rusya'nın yeni dönemde "ortak çıkar alanlarında derin işbirlikleri" ile ittifakla bütünleşmesinin yolunun açıldığı yeni bir yapı göze çarpmaktadır. Eski düşmanın ittifakla bütünleşmesinden sonra Lizbon Bildirisinin satır aralarında yeni düşmanı bulmak mümkün olacaktır.

Yeni güvenlik konseptinde teyakkuz alanları olarak Afganistan ve Irak başta olmak üzere; Balkanlar, Afrika ve Asya'daki çoğu İslam ülkeleri ile bilhassa İran'ın işaretlendiği görülmektedir (NATO Review, 2010). Lizbon zirvesinde çok tartışılan "Füze kalkanı" meselesinde Türkiye'nin müdahalesiyle bildiriden çıkarılan İran, NATO'daki bir kısım üyelerin düşman algısını alenileştirmektedir.

2. Yeni Dünya Düzeni

Yeni Dünya Düzeninde ilk başlık, şüphesiz ki ABD menfaatlerine uygun olarak, İslam Dünyası'nın yeniden düzenlenmesidir. *Soğuk Savaşın* sona ermesinden bu yana İslam dünyasına yönelik ABD politikası dört konu üzerinde

odaklanmıştır: "Bölgeden düzenli olarak enerji akışının sağlanması, İsrail'in güvenliği, kitle imha silahlarının yaygınlaşmasının önlenmesi ve terörizme karşı savaş". Genellikle söylenmeyen beşinci bir tercih de "Herhangi bir küresel gücün yükselişini engellemek"tir (Fuller, 2005; 260).

Bu beş sebepten "Terörizme karşı savaş" ve "İsrail'in güvenliği" ile Dünya kitle imha silahları deposu olan Batı'nın "Kitle imha silahlarının yaygınlaşmasını önleme" tezadı hariç tutulursa, ABD'nin diğer amaçlarını perdeli olarak uygulamayı tercih ettiği görülecektir.

ABD enerji kaynaklarını kontrol altında tutmak istemektedir. Çünkü "Batının ihtiyaç duyduğu başta petrol ve gaz gibi enerji kaynaklarının üzerinde oturan Müslümanlar Batı bloğu için bir çeşit bağımlılık doğurmakta ve bunun teminat altında tutulması gerekmektedir" (Bozan, 2000; 16). Enerji kaynaklarının bir ucunda Arap coğrafyası, diğer ucunda Türk coğrafyası vardır. Bu arada İslam dünyası büyük oranda otoriter ve totaliter rejimlerin sultanı altındadır, siyasi bir birlik oluşturamamışlardır ve İslam İşbirliği Teşkilatı henüz engel çıkaracak güce erişmemiştir.

ABD hem kendi saldırılarını meşrulaştırmak, hem de "Düşman endişesi taşımadan hükümler güç olunmaz!" kuralıyla soğuk savaş sonrası kaybedilen düşmanın yerine NATO'ya varlık sebebi de olacak yeni bir düşman icat etmeye yönelmiştir. Husumetlerin tevcih edileceği ve bu yolla birlikteliğin güçlendirileceği etkisi büyük bu yeni düşman tanımına en çok uygun olanı ise neredeyse tüm Batı'nın tarihi hafızasında derinden yer etmiş olan İslam'dan başkası değildir.

Enerji kaynaklarını kontrol altına almak için doğrudan saldırıya geçmek olamayacağı için ortaya atılan fikir daha sonra kapsamı İslam dünyası sınırlarını içine alacak şekilde genişletilen *BOP* kavramıdır. Bu proje ile, güya demokrasiyle tanışmamış bu ülkelere demokrasi getirilecek ve bu iş için demokrasi ile İslam'ı mezc etme modeli olarak Türkiye gösterilecek ve böylece Türkiye'nin ileriye yönelik İslam İşbirliği Teşkilatındaki liderlik rolü de erkenden zayıflatılmış ve muhtemel bir rakip elenmiş olacaktır. Çünkü *BOP* coğrafyasındaki otoriter liderlerin, halkları öyle düşünmese de, Türkiye'nin demokratik görüntüsünden fazla hazzetmedikleri bilinmektedir. Bu sebeple Türkiye'yi "model" olarak ileri sürme, otoriter liderlerde olumsuz tavırların geliştirilmesini teşvik edici olabilirdi. Nitekim Türkiye *BOP*'a mesafe koymakta gecikmemiştir. Oyunun erken anlaşılması sebebiyle demokrasi kartı geri çekilmiş, terör kartı ise ileri sürülmüştür.

İslam dünyasındaki otoriter yapıların seküler ve ilerici oldukları iddiası da aldatmacadan öte bir anlam taşımamaktadır. Fuller'e göre (2005: 152); "İronik biçimde çağdaş Ortadoğu'da bugün gerici güçleri en iyi temsil edenler seküler otoriteryenlerdir. Çünkü modernleşme ve batılılaşma adına iktidarı ellerinde tutanlar gerçekte ilerici olmayıp kendi yerleşik siyasi iktidarlarını ve demokratik olmayan statükoyu her ne pahasına olursa olsun korumak için baskıcı davrananlar bunlardır. Sivil toplumu sindirip hadım edenler ve siyasi sistemde kişisel inisiyatifin gelişmesini engelleyenler onlardır. Ne yazık ki çoğu kez bu otoriteryen modernizm ve sahte batılılaşma numarası 'gerici İslamcılık' tehdidiyle karşılaştırılınca pek çok batılı politikacının aklını çelmektedir." Burada batılı politikacıların akıllarının çelinmesinden ziyade hesaplı bir işbirliğinden söz edilmesi daha isabetli olacaktır.

Batı ve özellikle ABD bir taraftan demokrasi vurgusu yaparken, diğer yandan İslam dünyasında otoriter rejimlerle işbirliği yapmakta ve onları desteklemekten de geri durmamaktadır. Bu ikiyüzlü tutum Batının demokrasi maskesi altında menfaatlerini azamileştirme amacını güttüğünü ve aslında demokrasinin pek de umurlarında olmadığını göstermektedir. Hatta İslam ülkelerinde destekledikleri despotik yapıların demokratikleşmesi halinde çıkarlarının zedeleneceği endişesini taşıdıkları, bu sebeple de demokrasiyle ortaya çıkacak bağımsız yapıdansa istediklerini kolayca aldıkları otoriter yapıları tercih ettiklerini Tunus'ta başlayıp Suriye ile devam eden ve Arap dünyasında başlayan demokratikleşme dalgası iyice su yüzüne çıkarmıştır.

Nitekim Mısır'daki demokrasi hamlesi Batılı çevreleri ve tabii ki onların mütemmim cüzü olan İsrail'i huzursuz etmiş ve bir karşı devrim tezgâhlanarak otoriter rejim yeniden inşa edilmiştir. Mısır'daki askeri darbe; ABD, Batı ve onların güdümündeki çevrelerce savunulmuş ve desteklenmiştir. Benzer şekilde, Suriye'nin demokrasi talebi, totaliter BAAS rejimince zalimce bastırılır, hatta kimyevi silahlarla halk imha edilirken ABD, Batı ve Rusya arasındaki ortak politika ve işbirliği bu ittifakın stratejileri hakkında yeterli ipuçlarını vermektedir.

3. Batı ve Terör Kartı

ABD'de, Bush'un başkan olmasından sonra öteden beri planlanan "Yeni Dünya Düzeni" kapsamlı bir uygulama fırsatı yakalamış oldu. Bunun için kullanılan meşrulaştırıcı araç ise 11 Eylül 2001 yılında New York'taki İkiz

Kuleler'e ve Pentagon'a yapılan ve plânlayıcıları henüz açığa çıkarılmamış olan saldırılardı. Terörü desteklemeyen, fakat ABD politikalarına sıcak bakmayanları da örtülü olarak tehdit eden "Ya bizimlesiniz, ya bize karşısınız!" şeklinde bir meydan okuma ile küresel bir operasyonun düğmesine basılmış oldu. ABD İkiz Kuleler'e saldırıdan sorumlu tuttuğu El Kaide için harekete geçti. Hedefte onlarca yıl süren savaşların yerle bir ettiği Afganistan vardı, ama esas niyet Irak'tı.

Nitekim bir kabine toplantısında Milli Güvenlik Kontra-terör Şefi Richard Clarke, Başkan Bush'un İkiz Kuleler'e saldırıyla ilgili "Saddam'ın dahli var mı?" sorusuna, "Herhangi bir delil bulamadıkları" cevabı vermesi üzerine, Savunma Sekreteri Donald Rumsfeld'in "Afganistan yetmez, Irak'a saldırmalısınız!" diye araya girmesi ve sonrasında olanlar bu gerçeği teyit etmektedir (Isikof ve Evan, Newsweek, 2004: 26).

Batı'nın bu müdahalede meşrulaştırıcı bir araç olarak kullandığı terörün iki yönlü bir fonksiyona sahip olduğu görülmektedir. "Bizimleyniz", terör, saldırının tasvip gerekçesi olmakta; "Bize karşısınız", terör, müstahaklık gerekçesi olmaktadır. Nitekim PKK, ABD'nin Irak'a müdahalesine sınırlarını açarak fiili destek vermeyen Türkiye'ye karşı kullandığı bir araç konumundadır ve bu durum uzun bir süredir devam etmektedir.

ABD liderliğindeki Batı ittifakı, Afganistan ve Irak'a müdahale ederken, askeri müdahalede bulunamadığı Türkiye'ye terörü dayatarak istediklerini almaya çalışmaktadır. Türkiye'nin ayrılıkçı terörden gördüğü ekonomik zararın yüz milyar dolarlarla ifade edilen rakamlara ulaştığı söylenmektedir. Nitekim AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Numan Kurtulmuş tarafından açıklanan "Terörün Türkiye Ekonomisine Tahmini Maliyeti" Raporuna göre, terörün Türkiye'ye 28 yıllık maliyeti yaklaşık 620 milyar dolardır (Cihan, 2013). Terörün siyasi, kültürel, sosyolojik, psikolojik sarsıntılar ve çarpan etkisiyle doğurduğu sair zararların hesabını yapmak ise mümkün gözükmemektedir.

ABD sınırlarının ötesinde uluslararası hukuku hiçe sayarak içlerinde tehdit ve terör unsurları barındırdığı bahanesiyle egemen devletlere saldırırken, Türkiye'ye musallat edilen teröristlerin hamiliğini yapmakta bir beis görmemekte, Avrupa ise teröristler için önemli bir sığınma ve barınma merkezi olmaktadır.

PKK'nın üs olarak kullandığı Kuzey Irak'taki Kandil Bölgesini, NATO ittifakındaki sorumluluklarını hiçe sayarak, ABD'nin adeta koruma altında tutması, hatta PKK'nın bir kolu olan PEJAK'ı organize ederek İran'a yönelik

terör faaliyetlerinde desteklemesi ve bölgeyi istikrarsızlaştırmada bir araç olarak kullanmadaki ısrarı, bu kaygıları güçlendirmektedir.

Silah ve terörle istediğini alamayan bu güç odaklarının yeni plâni, PKK'yı desteklemekteki muhtemel riskler ve başka kaygılar sebebiyle, teröristlerin Türkiye içinden kendilerine bir mecra açmalarını sağlamaktır. Buna göre, Kürt vatandaşların yoğun olarak bulunduğu bölgelerde silahın tehdit ve sindirmesi altında, demokratik mekanizmaları kullanarak federalist bir zemin elde etmeye çalışılacaktır. Ancak bu planı malul hale getiren çok önemli unsurlar vardır. Bunu anlamak için Türkiye'nin 1921 Anayasası'ndan bu güne kadarki idari ve hukuki yapısına kısaca göz atmak kâfidir.

4. Anayasalar ve Türkiye'nin İdari Yapısı

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından günümüze kadar geçen süre içinde idari yapıyı şekillendiren Anayasalarda mahalli idarelerin düzenleniş şekilleri ile PKK ve Barış ve Demokrasi Partisinin (BDP) atıfta bulunduğu 1921 Anayasası'nın ilgili maddelerinin incelenmesi önem arz etmektedir.

1921 Anayasası'nın iddialara mesnet olarak gösterilen 10 ilâ 23. maddeleri incelendiğinde, bölge düzeyinde değil, vilayetler seviyesinde bir yerel düzenlemeye gidildiği görülür. BDP'nin iddia ettiği gibi siyasi adem-i merkeziyeti alenen veya örtülü olarak ifade eden tek bir madde yoktur. 1921 Anayasasının vilayetleri tanımlayan 11. maddesindeki "Vilâyet, mahalli umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir. Harici ve dâhili siyaset, şer'î, adlî ve askerî umum, beynelmilel iktisadî münasebet ve hükûmetin umumî tekâlifi ile menafii birden ziyade vilâyete şâmil hususat müstesna olmak üzere Büyük Millet Meclisince vaz'edilecek kavanin mucibince Evkaf, Medaris, Maarif, Sıhhiye, İktisat, Ziraat, Nafia ve Muaveneti İçtimaiye işlerinin tanzim ve idaresi Vilâyet Şûralarının salâhiyeti dâhilindedir" (Teşkilâtı Esasiye Kanunu^a, 1921) ifadesi siyasi adem-i merkeziyeti değil idari adem-i merkeziyeti ifade etmektedir ve isabetli bir düzenlemedir.

1921 Anayasası'ndaki diğer maddelerde, mahalli idare meclislerinin teşkili, seçimi, valinin vazifeleri, ilçe ve nahiyelerin yönetimine ilişkin hususlar açıklanmaktadır.

Keza bölge için delil olarak ileri sürülen "Bölge Müfettişlikleri" ise yine iddia edilenin aksine, merkezi hükümetin denetim mekanizmasını ve bir nevi siyasi düzenin ahengini sağlayan bir güç olarak yapılandırılmıştır.

1921 Anayasası'nın 22. maddesindeki "Vilâyetler, iktisadî ve içtimaî münasebetleri itibariyle birleştirilerek, umumi müfettişlik kıtaları vücuda getirilir." ifadesi ile 23. maddesindeki "Umumî müfettişlik mıntıklarının umumî surette asayişinin temini ve umum devair muamelatının teftişi, umumi müfettişlik mıntıkasındaki vilâyetlerin müşterek işlerinde ahengin tanzimi vazifesi umumi müfettişlere mevdû'dur. Umumi müfettişler Devletin umumi vezaifiyle mahallî idarelere ait vezaif ve mukarreratı daimi surette murakabe ederler." ifadelerinden eyaletler tahayyül etmek ve muhtariyetler vermek mümkün değildir.

BDP'nin Parti Programı 2/a maddesinde "1921 Anayasası'nın çoğulcu ve merkezîyetçi olmayan yapısını referans aldığı" belirtmesi (www.bdp.org.tr), eğer hazırlamış olduğu "Türkiye'nin Demokratikleşmesi ve Kürt Sorununda Çözümüne Dair Siyasi Tutum Belgesi"ndeki; "federal bölge önerileri" ile çelişmeseydi, uygun bir tartışma zemini sağlayabilirdi.

Her şeye rağmen BDP demokratik yollarla, yasal zeminde halkın karşısına istediği programla çıkabilir. Bu, her parti kadar BDP'nin de hakkıdır. Milli iradeden kabul gören her program saygıdeğerdir. Ancak, PKK'nın desteği ile vatandaşların iradesini tehdit etmek, vesayet altına sokmak, terör ve kargaşa çıkarmak, sivil itaatsizlik bahanesiyle yasadışı yollara başvurmak ve fiili durumlar ihdas etmek hiçbir şekilde kabul edilemez.

BDP'nin zoraki demokratik özerklik projeleri üretmek yerine, Türkiye'deki aşırı merkezîyetçi idari yapının komplikasyonlara yol açmayacak tarzda, idari yerinden yönetim temelinde yeniden yapılandırılması üzerine eğilmesi daha gerçekçi olacaktır. Nitekim Fransa gibi Türkiye'nin de model aldığı üniter yapılar, reformlarını bu tarzda gerçekleştirmişlerdir. Bu arada, belirtmek gerekir ki, BDP'nin model olarak ileri sürdüğü Fransa'daki bölge yönetimleri kesinlikle siyasi adem-i merkezîyet özelliklerine sahip değildir.

Ayrıca 1921 yılındaki siyasi iradenin merkezîyet, adem-i merkezîyet dengesini kurmada günümüzden daha gerçekçi ve ileride olduğunu teslim etmek gerekecektir. Nitekim idari yapının aşırı merkezîyetçiliğini tadil etmek maksadıyla 2004 yılında TBMM'ce bu konuda çıkarılan ve kısmen 1921

Anayasası'na benzeyen "Kamu Reformu Kanunu" dönemin Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiş ve bu fırsat kaçırılmıştır.

1924 Anayasasının 89, 90 ve 91. maddelerinde (Teşkilâtı Esasiye Kanunu⁶, 1924), idari yapının il, ilçe, bucak, kasaba ve köy olarak teşekkülünden ve bugün de mevcut olan tüzel kişiliklerinden öte bir ifade bulunmamaktadır.

Keza 1961 Anayasası'nın idarenin esaslarını düzenleyen 112. maddesinde "İdarenin kuruluş ve görevlerinin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığını;" 115. maddede "Türkiye'nin, merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, iktisadî şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrıldığını, illerin idaresinin yetki genişliği esasına dayandığını ve belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla, birden çok ili içine alan çevrede, bu hizmetler için, yetki genişliğine sahip kuruluşlar meydana getirilebileceğini; 116. maddesinde ise "Mahallî idarelerin il, belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileri" olduğu ifade edilmektedir (T.C. Anayasası Kanunu^a, 1961).

1961 Anayasası'nın idari yapıyı düzenleyen maddelerinde üniter yapının klasik tanımlamasıyla yetinildiği yoruma ihtiyaç bırakmayacak şekilde ortadadır.

1982 Anayasası'nda idari yapının düzenlenmesine ilişkin 123. madde "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır." ifadelerine yer verirken 126. ve 127. maddelerde merkezi ve mahalli idarelerin teşkili, çalışma esaslarına ilişkin hususlar belirlenmektedir (T.C. Anayasası^b, 1982).

Burada da, siyasi temelde bir adem-i merkeziyet bulmak mümkün değildir. Aksine merkeziyetçiliğin güçlendirildiği göze çarpmaktadır. 126. maddede geçen "Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir." ifadesinden de yine siyasi adem-i merkeziyet çıkarılamaz.

Çünkü 1982 yılındaki askerî hükümetin programında kamu yönetiminin aşırı merkeziyetçilik yerine, mülki ve mahallî idarelerin yetkilerinin arttırılması, her işin Ankara'dan bitirilmesi gibi eğilimlerin sona erdirilmesi amacıyla 1983 yılında Yetki Kanunu çerçevesinde çıkarılan 71 Sayılı Kanun Hükmünde

Kararname (KHK) ile kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyumu sağlamak, idari ve plânlama teknikleri gibi hususlar dikkate alınarak sekiz bölge valiliği kurulması kararlaştırılmıştı (Bozan, 2002: 76).

Umumî müfettişlikler gibi bölge valiliği de il üstü yapılar olarak il valileri üzerinde yetkilendirildiği için büyük bir dirençle karşılanmış ve sonuç olarak 11 Temmuz 1984 tarihinde 3036 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır (RG. 1984: 18472).

Merkezileşmenin artması siyasi, iktisadi ve kültürel yönden katılımları zayıflatabilmektedir. Bunun sonunda merkezîyetçiliğin tam tersi talepler gerekçe bulmaktadır. Nalbant'a göre (1996: 40), "Merkez-çevre ilişkilerini uyum içinde bir araya getirme ihtiyacı" Türkiye'nin siyasi-idari yapılanmada model aldığı Fransa başta olmak üzere Avrupa'nın büyük devletlerinde değişik adem-i merkezîyet modellerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Nitekim Fransa, 1982 yılında idari yapılanmasında reforma gitmiş ve üniter yapıyı bozmadan 26 Bölge Valiliği kurarak merkezîyetçiliğin yükünü hafifletmiş ve mahalli idareleri güçlendirmiştir. Ama Fransa'nın bölgeleri federal devletlerde, federe devletlere (eyaletlere) tanınmış olan yetkilerle donatılmadığı gibi, siyasal yerinden yönetim kuruluşu da değildir (Keleş, 1994: 17).

Bu manada Türkiye'de de aşırı merkezîyetçiliğin sıkıntılarını bertaraf etmek üzere, üniter yapı içinde idari bir reforma ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ihtiyaç birçok Avrupa Birliği üyesi ülkede gündeme gelmiş ve yerel yönetimleri güçlendiren reformlar yapmışlardır. Bu reformlar için bir çerçeve sunan ve Türkiye'nin de imzalamış olduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı burada kısaca gözden geçirmek faydalı olabilir.

5. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

İlk çalışmaları II. Dünya Savaşı'nın arkasından başlatılmış olan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ), Haziran 1985'te Avrupa Konseyi tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Şart, önsöz ile birlikte 3 bölüm ve 18 maddeden oluşmaktadır. AYYÖŞ, ülke sınırları içindeki tüm yerel yönetim türlerini kapsamaktadır. Yerel demokrasinin kurumsallaşması, şartın öncelikleri arasındadır.

Şartın önsözünde, “Avrupa Konseyi’nin amacının üyeleri arasında ortak mirasları olan ideal ve ilkeleri korumak ve gerçekleştirmek için daha ileri bir birlik sağlamak olduğu, vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının demokratik ilkelere biri olduğu, gerçek yetkilerle donatılmış yerel makamların varlığının hem etkili hem de vatandaşlara yakın bir yönetimi sağlayacağı, Avrupa ülkelerinde özerk yerel yönetimlerin korunması ve güçlendirilmesinin demokratik ilkelere ve idarede adem-i merkezîyetçiliğe dayanan bir Avrupa oluşturulmasında önemli bir katkı sağlayacağı” ifadelerine yer verilmektedir.

Türkiye şartı 1988’de imzalamış, şartın onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin kanun, 8 Mayıs 1991 tarihinde TBMM Genel Kurulu’nda kabul edilmiş ve Bakanlar Kurulu söz konusu kanun gereği 6 Ağustos 1992’de 92/3398 sayılı karar ile şartı onaylamış (R. G. 1992: 21364), bazı maddelerine ise kaydı ihtiraz koymuştur.

Avrupa Bölgesel ve Yerel Yönetimler Kongresi, 1997 yılında sonuçlandırılan “Türkiye Kararı” doğrultusunda, yerel yönetim sisteminde idari ve mali özerkliğe uygun bir yeniden yapılanma talep etmektedir. Türkiye ise şartın çekince koyduğu maddelerini hatırlatarak böyle bir baskıyı temelsiz bulmaktadır.

BDP, hazırlamış olduğu ve AB talepleri ile paralellik gösteren “Türkiye’nin Demokratikleşmesi ve Kürt Sorununda Çözümüne Dair Siyasi Tutum Belgesi”nde, AYYÖŞ’te Türkiye’nin koyduğu çekincelerin kaldırılacağı, yerel yönetimlerin mali açıdan merkeze bağlı olmaktan çıkarılacağı, yerel yönetimlerin kendi kaynaklarını kendilerinin yaratmasının esas alınarak, yerel ölçekte vergi toplamalarına, merkezi hükümetle eş güdüm içinde vergi oranlarını belirlemelerine olanak tanınacağı, idari ve mali yönden özerk hale gelmeleri sağlanacağı” (www.bdp.org.tr) belirtilmektedir.

Türkiye, mahalli idareleri birer yönetim basamağı olarak görürken, Avrupalı bazı ülkeler mahalli idareleri siyasi bir kimlik olarak takdim etmeye çalışmakta ve idari adem-i merkezîyeti federalist yapıya kapı aralamanın bir manivelası gibi kullanarak, siyasi adem-i merkezîyetçilik şekline sokmak istemektedir. Bu konuda bazı AB üyesi ülkelerin federalist bir yapıya sahip olması etkili olmakta, bizatihi AB’nin konfederalist bir temelde inşa edilmesi de AB ile üniter bir yapıya sahip olan Türkiye’nin bakış açısını kısmen farklılaştırmaktadır.

İdari alandan siyasi alana doğru genişletilen ve siyasi, idari ve mali federalizmi doğurması istenilen yeni yapı için Türkiye’den, Anayasada seçim hakkı, vergileme yetkisi, merkezîyetçilik yerine yerellik ilkesini öngören

değişiklikler talep edilmektedir. Bu taleplerin arkasındaki niyet açıktır. Avrupa bu konuda ayrılıkçı terörü bir baskı unsuru olarak kullanmak istemekte, BDP ise adeta mevcut kanunları hiçe sayarak bir oldu-bitti ile siyasi, idari ve mali federalizme zemin teşkil edecek bazı uygulamaları yürürlüğe koyma tehdidinde bulunmaktadır.

PKK ve onun destekçilerinin mahalli idarelerle ilgili talepleri incelendiğinde şuurlu bir müphemiyet dikkati çekmektedir. Oysa üniter devletlerle federal devletlerin mahalli idarelerinde yapılanma şekli farklılık arz eder. Yani üniter devletlerin mahalli idare yapılanmasında idari yerinden yönetim esaslı düzenlemeler yapılırken, federal devletlerde siyasi yerinden yönetim anlayışıyla düzenlemelere gidilmesi uygun bir yöntem olarak görülür. Ancak ucu federalizme kayacak siyasi yerinden yönetim araçlarının üniter bir yapıda kullanılmasını talep etmek ya bilgi eksikliğinin ya da maksatlı bir politikanın neticesi olabilir.

Aslında zaman zaman ortaya atılan haritalar ve sınır arayışları, ayrılıkçı politika kurmaylarının, üzerinden mücadele yürütecekleri, sınırları bir şekilde resmi belgelere dayanılarak belirlenmiş bir toprak parçasına ne ölçüde ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır. Her ne kadar konuyla ilgili "doğu ve güneydoğu" gibi genel kavramlar kullanılıyor olsa da, bu ifadelerin üzerinden hak iddia edilecek somut bir coğrafya veya toprak parçası tanımlanmamaktadır. Osmanlı Devleti zamanında kullanılan "Kürdistan" ifadesi de bir bölge tanımlamasının ötesinde yeterli bir mesnet vermemektedir. Tüm bu sebeplerle eyalet sistemi, özerklik gibi kavramlarla üzerine sıkıca basılacak bir toprak talebi gündemde tutulmaktadır.

Türkiye'yi federal bir yapıya çekmeye yönelik taleplerin ne ilmi, ne siyasi ve ne de gerçekçilikle bir ilişkisi vardır. Bilindiği üzere federal devlet sistemini ortaya çıkaran iki unsur bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, federe yapıların bir araya gelerek federal veya konfederal bir devlet çatısı oluşturmalarıdır. İkincisi ise bir devletin başka devletleri hâkimiyeti altına alarak genişlemesidir. Her iki yapıda da birden fazla devlet nüvesi bulunmaktadır. Ancak burada bir devlet içinde yaşayan ve devlet temeli olmayan farklı etnik yapıları devlet nüveleri gibi algılamamak gerekir. Diğer bir husus ise bölge düzeyinde idari yerinden yönetim yapılanmasını federatif yapıyla karıştırmamaktır.

Sonuç itibariyle PKK ve onun siyasi temsilcileri veya ideologlarının nasıl bir yerinden yönetim tarzını talep ettiklerini açıkça ortaya koymaları gerekir. Türkiye'de ayrılıkçı hareketin halkımız üzerinde ne ölçüde mâkes bulduğunun anlaşılması da bir o kadar önemlidir. Çünkü etnik kimliği Kürt olan sessiz çoğunluğun PKK ve onun destekçilerini tasvip etmediği seçim sonuçları ile tekraren ortaya konulmaktadır. Ancak bundan sonra Kürt halkının sessiz

çoğunluğunun ve sivil toplum kuruluşlarının görüşlerini daha açık ve yüksek perdeden ifade etmesine ihtiyaç vardır. Bu hususta son zamanlarda bazı sivil toplum kuruluşlarının üstünlük almaya başlaması etnik bölücüleri endişeye sevk etmektedir. Acilen bölgedeki STK ve diğer gurupların ayrılıkçı terörün patronajından kurtarılarak hareket alanlarının genişletilmesi lazımdır. Bunun için de ayrılıkçı terörün silah tehdidinin bu kesimler üzerinden meşru kamu otoritesince kaldırılması gerekmektedir.

6. PKK ve Demokratik Özerklik

Yirminci yüzyılın başlarında, “Türkler’i geldikleri yere, Orta Asya’ya sürme” projesinde başarısız olan Batılı güçler, Anadolu’yu en azından bir Ermenistan kurarak bölmeyi hayal etmişler, fakat başarılı olamamışlardır. Yeni proje, “Anadolu’yu içeriden bir kimliği tahrik edip kullanarak bölme” projesidir. Marksist-Leninist kimlik ve karakterdeki PKK’nın silueti inançlı halkın ferasetine yakalanarak büyük oranda reddedilmiştir.

İdari yapıdaki demokratik olmayan uygulamaların acısını tüm halk çekerken, bir saptırmaca ile münhasıran Kürtlere yönelik bir uygulama gibi gösterilmiş ve mesele ırk temeline çekilmiştir. İdari yapıdaki olumsuzluklar bir cerbeze ile malzeme olarak kullanılmış, vesayetçi yapıyı devam ettirmek isteyenlerin de katkılarıyla emperyalist Batı için bir umut ışığı doğmuştur. Yugoslavya senaryoları yazanlar, halkı bir milim oynatamamanın şaşkınlığını yaşarken yine de ülkeye ağır bir bedel ödetmişlerdir. Dönemin Hükümet Sözcüsü ve Başbakan Yardımcısı Cemil Çiçek’in açıklamasına göre, 25 seneyi aşan süreden beri ayrılıkçı terörünün ülkeye verdiği zarar 300 milyar doların üzerindedir ve bu para ile 10 tane Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) gerçekleştirilebilirdi (Milliyet, 2008).

PKK terörünün yol açtığı ölüm ve yaralanmalar ise maddi bedelle kıyaslanamayacak cesamettedir. Son 30 yılda terör nedeniyle 7.918 şehit verilmiş, 5.557 sivil vatandaş hayatını kaybetmiş ve 22.060 terörist ise ölü olarak ele geçirilmiştir. PKK terörünün yol açtığı can kaybı 35.576 kişi olup buna faili meçhul cinayetler dâhil değildir (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 2013: 78).

Bu ırkçı ve bölücü hareket öncelikle Kürt vatandaşların kahir ekseriyeti tarafından reddedilmiştir. Fakat sağlanan dış desteğin çapı ile dâhildeki destek unsurları halkta mâkes bulmayan bu hareketin bu günlere kadar taşınmasını sağlamışlardır.

Peki, PKK ve BDP ne istemektedir? Sözcülerinin ifadelerinden ve resmi belgelerinden bu bir kafa karışıklığı ve vukufiyetsizlik değilse, "muhalı talep etmekte" oldukları anlaşılmaktadır.

Konuyu vatandaşlık, anadilde eğitim ve diğer kültürel hakları hariç tutarak, sadece demokrasi, yönetim ve katılım üzerinden değerlendirdiğimizde ihtilaf ve çatışma ortamının devamını sağlamaya yönelik politikalar göze çarpmaktadır.

Birincisi, kurdukları ve kapatılması için olmadık beyan ve davranışlarda buldukları siyasi partide isim olarak "demokrasi" kavramını itina ile bir yere iliştiirmeleri, demokrasinin erdeminden ziyade istismarından daha fazla istifade etmeleri sebebiyledir. Çünkü, milletin iradesine razı olmak yerine, milletin iradesini silahla baskı altına almaya çalışmanın başka bir izahı bulunamaz.

İkincisi, Kürt menşeli vatandaşların Türkiye'deki ikamet durumuna bakıldığında tüm ülke çapında bir dağılım göze çarpmaktadır. Yarıya yakını Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunsa bile, diğer yarısı başta büyük şehirler olmak üzere ülkeye yayılmış durumdadır. Başka bazı ülkelerde olduğu gibi, belirli bir coğrafyaya sıkışma yoktur. Bu sebeple AYYÖŞ'ü öne sürerek bir özerklik talebi imkânı da kalmamaktadır. Özerklik kavramının başına bir demokrasi eki koymakla mesele masum bir hakka da dönüşmemektedir. Ayrıca kullanılan kavramlar ile beslenen niyet arasındaki farkı; 40.000'i aşkın can kaybı ile bağımsızlık yerine konulan federatif yapı talebi yeterince açıklamaktadır.

Temel hak ve hürriyetler açısından konuya bakıldığında meselenin çapı Türkiye'deki tüm etnik unsurları, daha doğrusu tüm vatandaşları kapsayacak şekilde genişlemektedir. Milli iradeyi yansıtan demokratik bir anayasa ile temel hak ve hürriyetlerin teminat altına alınması, bugüne kadar gelen otoriter ve totaliter uygulamalardan acı çeken herkesi rahatlatacaktır. Bu konuda derecesi farklı olsa bile, mağduriyet; etnik farklılıktan öte çok büyük bir kesimi içine almaktadır.

Nitekim son zamanlarda eğitim ve anadilin öğretilmesine yönelik atılan adımlar, siyasi iradenin bu meseleleri çözme azminde olduğunu göstermektedir. Başbakan tarafından 30 Ekim 2013 tarihinde kamuoyuna yapılan açıklamada "%10 seçim barajının değiştirilmesi, farklı dil ve lehçelerde her türlü seçim propagandasının yapılabilmesi, özel okullarda farklı dil ve lehçelerde eğitim verilebilmesi, 1982 darbesiyle adları değiştirilen il, ilçe ve köylerin adlarının iade edilmesi ve kamudaki başörtü yasağının kaldırılması" gibi demokratikleşmede önemli sayılabilecek kararlar alındığı ve "demokratikleşme sürecinin devam edeceği" ifade edilmiştir (Başbakanlık, 2013).

7. Bölge Yönetimleri

Bölge kavramı farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte genelde il-üstü idari yapıları ifade eder. *Kamu Yönetimi Sözlüğü*'nde tarif edildiği şekliyle *bölgeyi*; "illerden daha geniş, coğrafi birimler düzleminde koordinesi gerekli kimi hizmetlerin yürütüldüğü coğrafi-idari birim" olarak tanımlamak mümkündür (Bozkurt ve Ergun 1988: 40). Buna göre *bölge*, sadece bir fonksiyonel örgütlenmenin coğrafi alanı değil, aynı zamanda iller ile merkezî devlet yönetimi arasındaki mülki bir yönetim kademesidir. Bölge, il-üstü bir yapılanma olmakla birlikte bir devlet veya devletçik de değildir.

Küreselleşme süreci ile çift yönlü bir etki altında kalan ulus devletlerin bir taraftan devletler üstü yapılar ve uluslararası kuruluşlar tarafından etki altına alınarak küresel yapının bir parçası haline getirilirken, bu gelişmenin aksi istikametinde de devlet-altı kuruluşlar tarafından yerelleşme ve bölgeselleşme tarafına çekildiğine yönelik yaklaşımlar da bulunmaktadır (Keleş ve Erbay, 1999: 4).

Bölge kavramını üç kategoriye ayıran Keleş, birinci gruptakileri; doğal bölge, ekonomik bölge, toplumbilimsel bölge ve yönetsel bölge olarak dörde ayırmaktadır. İkinci gruptaki bölgeleri; plan bölgeleri ve il-üstü idari yapılar olarak devlet ile yerel yönetimler arasında kalan yönetsel bir basamak olarak tanımlamakta, üçüncü grubu ise; kendi içinde yetki genişliği ilkesine göre oluşturulan taşra birimleri, Fransa örneğindeki gibi oluşturulan bölge yönetimleri ve Almanya örneğinde olduğu gibi, bir bölgesel özerklikten yararlanan, ayrı bir anayasaya sahip olan, yasama ve yargılama yetkileri bulunan bölgeler olarak ifade etmektedir (1999: 58).

Avrupa'da bölgenin, bir yönetim birimi olarak ortaya çıkması ise başlıca iki olguya dayanmaktadır. Bunlardan birincisi; bölgelerin Avrupa'da ulusal devlet ortaya çıkmadan önce de var olmalarıdır. Bir kısım Avrupa Birliği ülkesinde, bölge biriminin kurulması, AB'nin sağladığı bölgesel kalkınma fonlarından yararlanma isteğinden doğmuştur. Türkiye'ye bakıldığında, Osmanlı Dönemi'nde eyalet sisteminin uygulandığı, fakat Tanzimat Fermanı'ndan sonra güçlü bir merkezi yönetim kurma çabasının öne çıktığı görülür. Osmanlı Devletinde, eyaletler kolay yönetme pratiğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olup, Avrupa'dakine benzer tarihsel bir talebi karşılama gereği bulunmamaktadır (Toksöz ve Diğ. 2009: 2).

Türkiye'de bölge ve bölge yönetimi kavramlarını ortaya çıkaran gelişmelerin daha çok bazı hukuki ve teknik ihtiyaçlar ve valinin otoritesinden kaçma eğilimleri sebebiyle olduğunu söyleyen Payaslıoğlu'na göre (1966: 66),

bölgeler birçok merkezî idare biriminin genellikle il idare sınırlarına uymayan ya da il sınırlarını aşan bölge kuruluşları meydana getirmesi şeklinde olmuştur.

Ayrıca beş yıllık kalkınma plânlarının uygulamaya konulması ile birlikte kent ve ülke plânlaması arasında ortaya çıkan boşlukları gidermek için bölgesel düzeyde plânlamaya ihtiyaç duyulmuş, bu da kaçınılmaz olarak bölge yönetimlerinin kurulmasını zorunlu hale getirmiştir (Türe, 1998: 86).

Bölge yönetimlerinin varlık sebebi; kalkınma, plânlama ile geleceğe dönük olarak devlet faaliyetlerinin koordine ve senkronize edilmesidir. Bölgenin fonksiyonel açıdan temel amacı yerinden yönetimin gerçekleştirilmesinden ziyade, devlet faaliyetlerinin koordine ve uyumlu bir şekilde düzenlenmesidir. Geçmişe değil, geleceğe dönüktür. Bu yönüyle tarihsel, etnik ve duygusal temellere dayanan geleneksel bölgecilikten ve onun aşırı ucu olan federalizmden farklıdır.

Bölgesel devlet kavramını esaslı bir incelemeye tabi tutan Nalbant (1996:41), bölgeselleşme olgusunu ekonomik, siyasal ve kültürel sebeplere dayandırmakta; bölgeler arası ekonomik büyüme orantısızlığının bölgeselleşmeyi öne çıkardığını, merkezi devletin hizmet açıkları ile siyasal açıdan yetersiz ve etkisiz kalmasının, yetki devri eğilimlerini arttırarak bölgesel katılım arzularını güçlendirdiğini ve kültürel değerler ile dilin korunması açısından da bölge kavramının öne çıktığını ifade etmektedir.

Bölge kavramını ortaya çıkaran sebeplere bağlı olarak, değişik bölge modelleri ortaya çıktığını söyleyen Nalbant, ekonomik temelli yaklaşımların merkezi otoritenin idaresi altında ekonomik bölgeselleşme veya plan bölgeleri şeklinde bir yapılanmanın yolunu açtığını; siyasal sebeplere bağlı olarak ortaya çıkan bölge yaklaşımlarının, yerel toplulukların idari özerkliğinin sağlandığı idari bölgeler ile siyasal yetkilerle donatılmış, organlarının seçimle geldiği ve siyasal yerinden yönetim yetkilerini haiz siyasal bölgeler ile çok kültürlü toplumlarda kendine yer bulan kültürel bölge tiplerini doğurduğunu ifade etmektedir (1996: 45-46).

Özellikle tek merkezli devlet yapılarında ortaya çıkan bu üç çeşit bölge tipinde ekonomik temelli bölge yönetimleri idari adem-i merkezizet anlayışı içinde şekillenmekte olup, siyasal yetkiler taşımamaktadır. Bu sebeple ülke bütünlüğü açısından faydalı bir yapılanma tipi olduğu gibi bölgesel kalkınma ve bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi açısından da faydalı olarak mülâhaza edilebilir. Ancak siyasal ve kültürel temelli bölgecilik yaklaşımları, İspanya ve Belçika örneklerinde olduğu gibi, üniter ve federal devlet yapıları arasında bölgesel devlet formatı gibi yeni bir siyasal model üretmekte olup, siyasal birliğin korunması açısından belli riskler taşıdığını söylemek mümkündür.

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada Soğuk Savaş olarak adlandırılan dönemde, iki kutuplu yapının ortaya çıkardığı stabil durum, kutuplardan birisinin dağılmasıyla farklılaşmış ve yeni bir döneme girilmiştir. Bu dönem, *küreselleşme ve tek kutuplu dünya* adıyla başta ABD ve genelde Batı bloğunun kârını maksimize eden bir görünüm sunmaktadır. Bu blokun içinde olan Türkiye, önceki dönemde Batı güvenliği için çok değerli iken, Batı'nın tehdit algısındaki değişim ve Türkiye'nin de bir üyesi olduğu İslam dünyasının yeni tehdit unsuru olarak kabul edilmesi ve örtülü şekilde terörün İslam'la eşanlamlı hale getirilmeye çalışılmasıyla ciddi bir kırılma yaşanmaktadır.

Demokrasiye, temel hak ve hürriyetlere, ortak değerlere sık sık vurgu yapan Batı, söz konusu İslam Dünyası olunca otoriter rejimleri savunmakta, terörü kendisi için en büyük tehdit kabul ederken, mesela müttefiki olan Türkiye mevzubahis olunca PKK'nın hamiliğini yapmakta bir beis görmemektedir.

Bu destekten cesaret alan ayrılıkçı unsurlar ve PKK ise, belirli bölgelerde silahlı baskı kurarak demokratik ve yasal olmayan yollardan kademeli bir bölünme stratejisini hayata geçirmeye çalışmakta, küreselleşme ve Avrupa Birliği'ne uyum süreci ve demokratik açılım gibi iç dinamikleri elverişli bir ortam olarak görmekte ve istismar etmektedir.

PKK ve etnik kimlik üzerinden oynanan oyunun, bölge halkının iyiliğini düşünmek gibi saf amaçları elbette olamaz. Bu, hedef alınan İslam Dünyası için güçlü bir lider pozisyonunda olan Türkiye'yi önceden bertaraf etme stratejisinden başka bir şey değildir. Türkiye'nin demokrasisini güçlendirerek, antidemokratik mekanizmaları kaldırarak bu stratejiyi boşa çıkarmasına ve bu konuda ayrılıkçı terörün hegemonya kurmak istediği bölge halkı ile sivil toplum kuruluşlarının da seslerini yükselterek bu sürece katkı sağlamasına ihtiyaç vardır.

Tüm bunların yanında devletin yeniden yapılandırılmasındaki âciliyet göz ardı edilmemeli, milli iradeyi temsil ve memnun edecek yeni bir anayasa hazırlanmalı, demokratikleşme süreci hızlandırılmalı, temel hak ve hürriyetler çitası daha yukarıya çekilmeli ve merkezîyetçiliğin doğurduğu sıkıntıları bertaraf edecek kamu reformları bir an önce gerçekleştirilmeli ve idari yerinden yönetim mekanizmaları güçlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

ASMUS, R., F. Larrabee ve I, Lesser (1996), "Akdeniz Güvenliği: Yeni Sorunlar, Yeni Görevler," NATO Dergisi, Ankara, Sayı: 2.

BDP Parti Programı (2011), (Erişim Tarihi: 30.10.2013)
(<http://www.bdp.org.tr/hakkimizda/program.html>).

Başbakanlık (2013), "Demokratikleřeme Paketi Basın Toplantısı",
<http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDetay.aspx>. (Erişim Tarihi: 30.10.2013).

BOZAN, M. (2000), "NATO Yeni Stratejiler Yeni Tehditler," TİKA Avrasya Etüdüleri Dergisi, Ankara, Sayı: 17 İlkbahar-Yaz.

BOZAN, M. (2002), "Merkeziyetçi Yönetimden Yerinden Yönetime Geçişte Alternatif Yaklaşımlar" Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

BOZKURT, Ö. ve T. Ergun (1998), "Kamu Yönetimi Sözlüğü", Ankara: TODAİE Yayın No: 283.

Cihan Haber Ajansı (2013), Bursa, 14.09.2013
<http://www.cihan.com.tr>. (Erişim: 30.10.2013).

FULLER, Graham E. (2005), "Siyasal İşlam'ın Geleceđi (The Future of Political İşlam)" Çev: Mustafa Acar, Timař Yayınları, İstanbul.

ISIKOF M. ve T. Evan (2004), "Storm Warnings", Newsweek, New York, March.

KELEş, R. (1994), "Fransa'da Yerinden Yönetim," Çağdaş Yerel Yönetimler, TODAİE, Ankara, Cilt: 3 Sayı: 1.

KELEş, R. (1999), "Avrupa'nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler", Türk Belediyecilik Derneđi ve Konrad Adenauer Vakfı Yayını, Ankara.

KELEş, R. ve Y. Erbay (1999), "Avrupa Konseyi'nin Bölge Olgusuna Bakışı," Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt: 8 Sayı: 4.

Milliyet Gazetesi (2008), <http://www.milliyet.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 30.10.2013).

NALBANT, A. (1996), "Bölgesel Devlet: Yeni Bir Devlet Biçimi mi? (I) Kuramsal Temeller", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 2, ss. 39-70.

NATO (2010), <http://tr.wikipedia.org/wiki/Nato> (Erişim Tarihi: 30.10.2013).

NATO Review (2010), <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official>
(Erişim Tarihi: 30.10.2013).

ÖKE, M. Kemal (2001), “Küresel Toplum”, ASAM Yayınları, Ankara.

PAYASLIOĞLU, T. A. (1966), “Merkezî İdarenin Taşra Teşkilâtı Üzerine Bir İnceleme”, TODAİE-DPT Ortak Yayını, Ankara.

Resmi Gazete, Tarih: 28 Temmuz 1984, Sayı: 18472.

T.C. Anayasası^{1a} (1961), Kanun No: 334, Kabul Tarihi: 9/7/1961,
<http://www.anayasa.gov.tr/index> (Erişim Tarihi: 30.10 2013).

T.C. Anayasası^b (1982). Kanun No: 2709, R.G. Yayım Tarihi: 09.11.1982
Sayı: 17863 -Mükerrer.

Teşkilâtı Esasiye Kanunu^a (1921), Kanun No:85, Kabul Tarihi: 20/1/1337 (1921)
<http://www.anayasa.gov.tr/index> (Erişim Tarihi: 30.10 2013).

Teşkilâtı Esasiye Kanunu^b (1924), Kanun No:491, Kabul Tarihi: 20/4/1340
(1924), <http://www.anayasa.gov.tr/index> (Erişim Tarihi: 30.10 2013).

TOKSÖZ ve Diğ. (2009), “Yerel Yönetim Sistemleri, Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti”, TESEV Yayınları.

TÜRE, İ. (1998), “Türkiye’de Bölge Yönetiminin Niteliği, Sorunları ve Çözüm Arayışları,” Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 31 Sayı: 2, Ankara.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/PKK> (Erişim Tarihi: 30.10 2013).

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu (2013), Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu,
<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm> (Erişim: 30.10.2013).